

tívabb: a közönség soraiból talá-
lomra választott emberek köré kis
történeteket sző, s ezeket mintegy
írói nyersanyagként mérlegeli, újabb
és újabb részletekkel gazdagítja,
továbbgondolja, azaz fejben máris
egy újabb opust alkot szinte kény-
szeresen.” A „szerző” gyakran ne-
vet is maga ad a szereplőknek; a
névadás performatív aktusa nyo-
mán feltáruló fiktív történeteket
úgy írja, „ahogy egy fényképész
fotózott a dagerrotípiák korában”,
miközben „szégyen és önvád tölti
el, amiért mindenkit messziről, a
partvonal mellől figyel, mintha mind
azért léteznének, hogy ő felhasznál-
ná őket a történeteiben”.

Bár a kisregény olvasható ön-
magára reflektáló alkotásként (a
metafikciótól a metaleptikus kon-
fabulációig), az irodalomtörténész
tudálékosságának karikatúrája óva-
tosabbá teszi az olvasót a mély ér-
telmű tanulságok keresésével szem-
ben, inkább belefeledkezik a szá-
mos, párhuzamosan kibontakozó
történet szálainak kibontásába.
Hogyan végződik a „szerző” éj-
szakai kalandja a felolvasónővel,
Ráhel Reznikkel? Milyen vágyak
ébrednek Rikiben, a pincérnőben
ex-szeretőjének, a Bnéi Jehuda fo-
cicsapat cserekapusának új barát-
nője, Lucy iránt, aki második he-
lyezett volt a „Tenger Királynője”
szépségversenyen? Elment-e Simon
Perez Obadia Hazam fiának eskü-
vőjére? Miért járulna hozzá a halál

leküzdéséhez, ha az emberiség ne-
mek helyett áttérne az osztódással
történő szaporodásra? Vagy miben
tévedett Cefania Béit-Halachmi, a
Rímek életre, balúlra költője?

A regény elolvasása után, rövid-
sége ellenére is, a kívülálló hitele-
sebb képet alkothat magának az
izraeli társadalom történetéről és
összetettségéről.

BENKÓ KRISZTIÁN

(*Fordította Stöckl Judit,*
Európa Könyvkiadó, Budapest,
2010, 120 oldal, 2200 Ft)

CSENDER LEVENTE: ***Fordított zuhanás***

Csender Levente harmadik novel-
laskötetét tarthatja kezében az ol-
vasó, amely már címében is kilépni
látszik az eddigi szövegfolyamatok
főbb strukturáló, jellemző elemei-
nek köréből. A *Fordított zuhanás*
ugyanis valamiképp, bizonyos ré-
tegeiben más, úgy is mondhatnánk:
fordított. Mindenképpen érdemes
tehát egy pillantást vetnünk az
aktuális szövegek mellett a gyűj-
temények összefüggéseire is.

Az első két kötet – *Zsírnak való*
illetve *Szűnőföldem* – mind tema-
tikájában, mind pedig elbeszélői
modorában viszonylag homogén
képet mutat, Ferdinandy György
szavaival: „Egyetlen hosszú mon-

dat. A faluról városra, az agrár-szegénységből a posztindusztriális nyomorba, a paraszti életformából a lumpenbe, a kisebbségekből a nagy büdös semmibe való átke-rülés mondata.” A homogenitás és a nagyon jól strukturált szövegek hatására az ember mégis hajlamos úgy gondolni, hogy a szövegek szereplőinek számára mégis ez a „nagy büdös semmi” a Rend, vagy legalábbis ebben a megnyomorítotttságban, ebben az önpusztításban zökkennek a „helyükre” a dolgok. Az adott lét-helyzetből két kiút kínálkozik: a maradás és

az ezzel szorosan összefüggő önpusztítás, agresszió, illetve a menekülés a bizonytalanba, a gyökértelenségbe, ami gyakran indukál visszatérést és a korábbi léthelyzet reaktíválódását. Mindig van valamilyen, az egyes ember életében megtapasztalható, megfoghatatlan „elromlás”, aminek nem tudjuk pontosan az okát, a hátterét, de ami ugyanakkor *valamibez képest* való romlást feltételez, egy értékrendhez képest, melyhez a szociális fenyegetettség és a sokasodó traumák miatt a szereplők egy része nem tud és talán nem is akar többé ragaszkodni.

Így hullnak darabjaikra a családok, így válnak érvénytelenné,

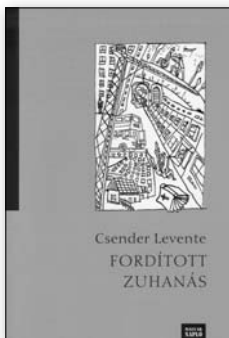
értéktelessé a primer rokoni kapcsolatok, így polarizálódnak a személységek, de így áll össze egyúttal az a sajátos mikrovilág, amely ezeket a szövegeket jellemzi.

A *Fordított zuhanás* valahol ugyanezt a szöveghagyományt viszi tovább, de ugyanakkor megfigyelhető egyfajta elmozdulás az elbeszéléstechnikában és a tematikában is.

A korábbi szövegfolyamat továbbvivő és újraíró novelláknak talán legjellemzőbb példája a *Retúrjegy*, melyben gyakorlatilag az összes eddig említett történetem aktivizá-

lódik: agresszív, alkoholista férfi, lányához menekült, de a gyökértelenség helyett mégis inkább a szinte biztos verést, lassú leépülést választó anya, aki ugyanakkor egy határozott értékrendet próbál menteni és képviselni áldozatvállalásával.

A megváltozott hangvétel a címadó szövegre illetve *A forradalom böse*, a *London*, a *Tranzitváró* és az igazán üdítő *Földni ofszetlemazzel* című novellákra jellemző elsősorban. Elmondhatjuk tehát, hogy a szövegtest nagy része egy bizonyos szempontból új narratív attitűdöt, tematikát és ennek következtében – az előző kötetekhez képest – egy frissebb hangot hoz. A változások ugyanakkor nem

mutatnak egy irányba: *A forradalom hőse* enyhén historizáló hangneme mellett megjelenik például a *Tranzitváro* kettős – külső és belső eseményeket rögzítő – elbeszélés-technikája, vagy akár a *Földni ofszetlemezzel* összekacsintó, finom humora.

Ami mégis összeköti ezeket a novellákat, az talán egyfelől a „fordított zuhanás”, melynek eredményeképpen a hősök ezekben a szövegekben felfelé buknak és valóban hőökké válnak, másfelől pedig a már-már lírai tömörségű és szépségű mondatok, mint amilyenek például a *Tranzitváro* nyitó sorában találkozunk: „Két napja nagyapa az emlékezetbe költözött.” Többek között ezért is érdemes ismét Csender-szövegeket olvasni.

TÓTH JÓZSEF

(*Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2010, 148 oldal, 1575 Ft*)

MÁTYUS ALIZ: *El se hagy*

Könnyed nyári olvasmányoknak tűnt. Talán a szinte zsebkönyvvé zsugorított forma vagy a Balatonpart felszabadultságot árasztó közelsége csaphatott be. Amíg olvastam, addig nem tűnt bonyolultnak, de amikor rájöttem, hogy valamit írnom kellene róla, már

gondban voltam, mert kevés a cselekmény a műben. Nem egy téma vonul végig a könyvön, hanem több dologról olvashatunk benne: valóságról és álmról, megfoghatóról és megfoghatatlanról, mély kapcsolatokról, emberi sorsokról, irodalomról, képzőművészetről, társadalmi problémákról.

Az elválasztott szövegrészek különbözőek, a könyv világán belüli utaláshálózatban mégis rengeteg kapcsolódási pont található a fejezetek között. Ezért nehéz eldönteni, hogy novellákat vagy egy regényt olvasok-e éppen. Csak második olvasásra lett világos, hogy a legfőbb összekötő közös pont Mátyus Aliz, a főhős. Szövegbeli személye azonban nem lehet azonos hús-vér énjével, mint ahogy azt többen talán félreértelmezték. Hiába saját életéből indul ki az írónő, szövegbeli énjéről az olvasotakon kívül nem tudunk semmit. Feltehetően maga Mátyus Aliz sem szeretné, ha azonosítanánk őt a főszereplővel, ezért is ír róla egyes szám harmadik személyben. Persze az elven íróntól nem lehet teljesen elvonatkoztatni a testetlent, hiszen a pusztán a nyelvben létező alakot az élő ember emlékei és sérelmei táplálják, melyeket újra-gondolva és kiírva magából megszületik az antropomorf lény.

A másik érdekes dolog az írás módja és szerkesztése. Mint már jeleztem, nem sikerült megegyez-